

Lier kommune

Handlingsplan mot barnefattigdom 2016-2019

Innledning.....	2
Innsatsområder og tiltak	4
Økonomi.....	5
Evaluerings av tiltakene og rullering av handlingsplanen	6
Dialog med frivillige organisasjoner og brukervedvirkning	6

Innledning

Bakgrunn

Barnekonvensjonens artikkel 27 gir barn rett til en levestandard som er tilstrekkelig på alle områder. De fleste barn i Lier vokser opp i trygge familier med en god levestandard. Samtidig er det barn i Lier som faller utenfor fellesskapet fordi de ikke har råd til å bli med i barnebursdager og idrettslag. De bekymrer seg for familiens økonomi og de frykter at andre barn skal se at de ikke har like god råd som andre, med påfølgende risiko for psykososiale problemer og svekket konsentrasjon på skolen.

Lier kommune har 25 000 innbyggere, hvorav 4800 barn i alderen 0-17 år. Inntektsnivået er over landsgjennomsnittet, mens lavinntektsgruppen er mindre enn landsgjennomsnittet. Familier med lav inntekt og/eller som mottar sosialhjelp har i gjennomsnitt flere barn enn andre familier. I følge kommunens fattigdomsmelding mottar 82 barnefamilier med 216 barn sosialhjelp. Det tyder på at andelen innbyggere som lever under fattigdomsgrensen er liten. Antall barn som lever i *relativ fattigdom* er imidlertid vanskelig å anslå.

Fattigdom er ulikt fordelt mellom skolekretsene i Lier, både blant voksne og barn. Hegg og Hallingstad skolekretser skiller seg ut, med høy andel barn som lever i familier med inntekt under 60 % av medianinntekten i Lier. Høvik og Sylling kretser ligger like over det kommunale gjennomsnittet, og de øvrige kretsene ligger på eller under gjennomsnittet. Hennemmarka skiller seg ut med svært lav andel av barn i lavinntektsfamilier. I skolekretser med mange lavinntektsfamilier er det også mange innvandrere og barn av innvandrere. Det henvises til «Melding om fattigdom i Lier»¹ for en grundigere gjennomgang av fattigdomsproblematikk i kommunen.

Fattigdomsbegrepet

Det eksisterer ingen offisiell definisjon av eller kriterier for hva som er fattigdom i Norge. De to vanligste fattigdomsmålene i norsk sammenheng er årlig inntekt under 60 prosent av medianinntekten, eller inntekt under 60 prosent av et treårig mediangjennomsnitt. Begge disse målene er statistiske mål som benyttes til å se på utviklingen i lavinntekt, og de har ikke status som offisielle fattigdomsmål. Den konkrete lavinntektsgrensen varierer med husholdstørrelse; mens grensen for en enslig går ved 200 800 kr. (etter skatt), er grensen 542 100 kr. for et par med fire barn.

Fakta om barnefattigdom²

- Å vokse opp i en fattig familie er forbundet med økt risiko for problemer på de fleste områder av barns utvikling som språk, læring, adferd og somatisk helse.

¹ Melding nr. 23/2015 til tjenesteutvalget

² Kilder: Dearing, Eric; Zachrisson, Henrik Daae; Mykletun, Arnstein. Fattigdommens konsekvenser for utvikling og psykisk helse. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening* 2011; Volum 48.(8) s. 785-787. Gustavsen, Karin. (2014) Sosiale ulikheter i oppvekst, levekårsutsatte barn og Unge. Barn og Unges Samfunnslaboratorium. s. 12, 14, 25-31, 41 og 53.

- Dårlige oppvekstvilkår kan virke inn på helse senere i livet. Ulikheter i oppvekstvilkår og utdanning er trolig den viktigste faktor bak ulikheter i helsetilstand i Norge. Negative tidlige livserfaringer øker risiko for alvorlig sykdom, depresjon og selvmord i voksen alder.
- Barn i lavinntektsfamilier har lettere for å bli ekskludert sosialt enn barn generelt. De går sjeldnere i barnehage og SFO, og deltar i mindre grad i organiserte fritidstilbud. Generelt er barn fra denne gruppen mindre sammen med venner enn andre barn.
- Fattige barn har i gjennomsnitt dårligere språkutvikling og kognitiv utvikling, og klarer seg dårligere på skolen enn barn fra mer velstående familier.
- En hypotese er at familiens inntekt påvirker foreldres kapasitet til å investere i og ivareta barna sine på en god måte og dette vil i sin tur innvirke på barnas utvikling. Forskning ser ut til å støtte en slik hypotese, også for at sammenhengen går i den angitte retning.
- Fattigdom kan begrense familiens muligheter til å investere i barnas utvikling (f.eks. riktig kosthold eller bøker og leker som passer for alderen) og fattigdom kan medføre stress og belastning for foreldrene, som igjen kan ha negative konsekvenser for foreldrenes psykiske helse og kvalitet på omsorg.

Status for arbeid mot barnefattigdom i kommunal og frivillig regi

Flere kommunale virksomheter gjør allerede en stor innsats mot barnefattigdom, og det har i de siste årene vært satset på samarbeid på tvers av virksomhetene. Nettverk for fritid, barn og unge ble etablert etter at fagforum barn og unge ble lagt ned. Nettverket skal sikre at barn og unge som har behov for fritidstilbud blir lovet inn i aktiviteter. Her er det de fire hjelpetjenestene³ som vet hvem barna er og Kultur og fritid som er tjenesteleverandør, ofte i samarbeid med foreningslivet.

Kultur og fritid har i alle år fokusert på lavterskeltilbud som skal sikre at alle har mulighet til å delta. Tilbudene har hatt en meget lav pris eller vært gratis.

Lier kommune har fra 2015 etablert en mulighet til å kunne søke om stipend/friplass for barn og unge opp til 20 år, når foresatte samlet har en netto skattbar inntekt under kr 300.000. Ordningen skal sikre at alle barn og unge skal kunne delta i ordinære kultur- og fritidsaktiviteter via kulturskole, musikkverksted, idrettslag, korps og andre foreninger. Søknad om dekning av medlems-/deltakeravgift behandles fortløpende.

Frivillige organisasjoner bidrar i stort monn i arbeidet mot barnefattigdom i Lier. Flere lag og foreninger tar samfunnsansvar og hjelper familier inn i fritidstilbud. Eksempler på dette kan være foreldre som avtaler samkjøring til fotballkamper og idrettslag som ikke etterspør medlemsavgift som ikke blir betalt.

Kultur og fritid forvalter stimuleringsmidler fra Frisklivssentralen. For 2015 er det satt av kr 130.000 som skal fordeles etter søknad til lag og foreninger som ønsker å drive åpne aktivitetstilbud for barn og unge. Dette kan være tilbud over flere ganger, f.eks. en fast dag over noen måneder, eller et enkeltarrangement. For å søke støtte må man oppfylle noen kriterier, hvor de viktigste er at det skal være åpent for alle og gratis å delta. Disse midlene har f.eks. gått til morgentreninger ved Stoppen SK og fotballtrening for jenter og gutter mellom 12-17 år og fotballtilbud til alle 6-12 åringer på Lier stadion. Kultur og fritid disponerer også midler til å dekke deltakeravgifter i kultur- og fritidsaktiviteter for barn og unge som trenger det.

³ Barnevernet, PPT, helsetjenesten og habiliteringsvirksomheten

Kiwanis er en frivillig organisasjon som spesielt har engasjert seg i barnefattigdom. De ga i 2015 50.000 i fattigdomsmidler, som administreres av Kultur og Fritid til fritidsaktiviteter og sosiale opplevelser for barn i målgruppen. Kirkens bymisjon, Sanitetskvinnene, Blå Kors, Barnas stasjon og andre frivillige organisasjoner er viktige samarbeidspartnere for Lier kommune (se tiltak nr. 14).

Om arbeidet med denne planen

Arbeidet med denne planen har vært organisert som et prosjekt, ledet av Jan Rune Justad fra barnevernet. Prosjektgruppen har bestått av representanter fra barnehage, skole, helsetjenesten, NAV, Kultur og fritid, kulturskolen, barnevern, habilitering, barnetalsperson i plansaker og folkehelsekoordinator.

Mandatat for prosjektet har vært å legge fram tiltak som kan:

1. forebygge barnefattigdom i kommunen, gjennom tiltak som bryter den sosiale arven og sikrer alle barn et best mulig utgangspunkt for deltakelse i arbeidslivet
2. lette situasjonen for utsatte barnefamilier, gjennom tiltak som kompenserer for de belastningene og hindrene som utsatte familier opplever i hverdagen.

Prosjektgruppen har ikke vurdert boligsituasjonen i kommunen, da dette temaet er dekket i kommunens boligsosiale handlingsplan.

Hensikt

Hensikten med denne planen er å bidra til å oppfylle Barnekonvensjonens artikkel 27 om at alle barn i Lier kommune skal ha en levestandard som er tilstrekkelig på alle områder.

Innsatsområder og tiltak

Handlingsplanen tar utgangspunkt i «Barn som lever i fattigdom», som er regjeringens strategi på dette området⁴. Seks av regjeringens sju innsatsområder er relevante for Lier kommune:

1. Forebygge ved å styrke utsatte barnefamilier
2. Gjennomføre utdanningsløp – barnehage og skole
3. Tilgang til arbeidslivet for ungdom og foreldre
4. Deltakelse og inkludering – fritid, kultur og idrett
5. Et godt helsetilbud til alle barn og unge
6. Samarbeid mellom kommunale virksomheter og frivillig sektor

I det følgende presenteres kommunens tiltak under de ulike innsatsområdene. Tiltak nr. 1-2, 4-6 og 8 er nye tiltak som realiseres innenfor virksomhetenes ordinære budsjetter, mens tiltak nr. 7 og 9 forutsetter friske midler som er foreslått i rådmannens beslutningsgrunnlag for HP 2016-19. Tiltak nr. 10-13 og 15 er allerede igangsatt, innenfor virksomhetenes ordinære budsjetter. Tiltak nr. 3 og 14 forutsetter tilsagn om hhv. tilskuddsmidler og prosjektmidler.

1. Forebygge ved å styrke utsatte barnefamilier⁵

Tiltak 1: Det opprettes en samarbeidsarena for kommunale virksomheter, slik som NAV, helsestasjon og barnevern, med fokus på forebyggende tiltak mot barnefattigdom.

Tiltak 2: Helsetjenesten og barnevernet etablerer kurs- og veiledningstilbud på kveldstid, som er åpne for alle foreldre. Et eksempel på slike kurs er «TFF – kurs i foreldreferdigheter».

Tiltak 3: Lier kommune søker midler fra Arbeid- og velferdsdirektoratets tilskuddsordning for arbeid mot barnefattigdom. Midlene skal brukes til å ta i bruk hele det lokale NAV-kontorets virkemiddelapparat, sørge for at tiltak koordineres og ses i sammenheng, utvikle samarbeidsstrukturer og rutiner for samhandling med det øvrige tjenesteapparatet, og å styrke barneperspektivet i NAV-kontoret.

⁴ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/barn-som-lever-i-fattigdom/id2410107/>

⁵ Se også tiltak nr. 12: Helsesøstrene skal tilby hjemmebesøk til alle nyfødte, samt til tilflyttende barn mellom 0 og 1 år

2. Gjennomføre utdanningsløp – barnehage og skole

Tiltak 4: Barnehage- og skolepersonell skal få mer kompetanse i å identifisere fattigdom og kunnskap om effekter av å leve under marginale forhold.

Tiltak 5: Barnehage- og skolepersonell skal få kunnskap om alle kommunale tiltak rettet mot barn og familier med risiko for fattigdom.

Tiltak 6: Kommunen skal aktivt informere aktuelle familier om muligheten til gratis kjernetid i barnehage for fire- og femåringer.

3. Tilgang til arbeidslivet for ungdom og foreldre

Tiltak 7: Norskopplæring for flyktninger og innvandrere foreslås styrket i HP 2016-19. Denne styrkingen skal bidra til at flere foreldre med innvandrerbakgrunn kommer i arbeid.

Tiltak 8: Kommunen viderefører og utvider ordningen med å sette vilkår om aktivitet i vedtak om sosialhjelp⁶; dette skal særlig motivere unge til å skaffe seg utdanning og jobb framfor å motta sosialhjelp.

4. Deltakelse og inkludering – fritid, kultur og idrett

Tiltak 9: Det opprettes en utstyrsbase for fritidsutstyr og en byttesentral for klær i regi av Kultur og fritid. Basen skal inneholde utstyr som er nødvendig for å kunne delta i aktivitetstilbud gitt av det kommunale og det frivillige tilbudet i kommunen. Basen skal kunne brukes av private, av barnehager, skoler og fritidstilbud.

Tiltak 10: Nettverk for fritid, barn og unge formaliseres som en tverrfaglig arena for aktiv fritid. Nettverket har deltakere fra Kultur og fritid, Frisklivssentralen, barnevernet, biblioteket, habilitering, helsetjenesten, kulturskolen og flyktningetjenesten.

Tiltak 11: Med forankring i dagens modell og tilbud, oppretter Kultur og fritid og Frisklivssentralen aktivitetsgrupper tilrettelagt for barn som følges opp av barnevernet, helsetjenesten og habilitering.

5. Et godt helsetilbud til alle barn og unge

Tiltak 12: Helsesøstrene skal tilby hjemmebesøk til alle nyfødte innen to uker etter fødsel. Likedan skal alle tilflyttere til kommunen med barn fra 0 til 1 år få tilbud om hjemmebesøk.

Tiltak 13: Som svar på et økende antall elever med psykiske problemer, vil kommunen gjennomføre et pilotprosjekt med tverrfaglig helseteam bestående av helsesøster, ungdomslege og psykolog ved Lier vgs. og St. Hallvard vgs. i skoleåret 2015/2016 og et tilsvarende pilotprosjekt ved to ungdoms-skoler i skoleåret 2016/2017. Dette lavterskeltilbudet er gratis og kan benyttes av både elever og foresatte. Forutsatt positiv evaluering av pilotprosjektene, vil det bli vurdert opprettet slike team ved både videregående skoler og ungdomsskoler.

6. Samarbeid mellom kommunale virksomheter og frivillig sektor

Tiltak 14: Kommunen vurderer en ordning som «fritidsfadder», der frivillige voksenpersoner i en oppstartfase kan være en «døråpner» for minoritetsungdom og barn av foreldre med utfordringer innen psykisk helse og rus, inn til deltakelse i lag og foreninger.

Tiltak 15: Nettverk for fritid, barn og unge skal samarbeide med frivillige organisasjoner og foreninger for å sikre et bredt tilbud til alle barn og unge i kommunen. Nettverket skal bidra i arbeidet med koordinering og tildeling av stipend og økonomiske midler, herunder å være et rådgivende organ i forvaltningen av Kiwanis midler til utsatte barnefamilier.

Økonomi

Rådmannen har foreslått at det i kommunens handlingsprogram (2016-2019) bevilges kr. 500 000 til arbeid mot barnefattigdom. Av dette beløpet foreslås 400 000 kr. disponert til en 60 % stilling i Kultur og fritid, med ansvar for utlån av fritidsutstyr, byttesentral for klær og aktiviteter for barn og unge; og de resterende 100 000 kr. til innkjøp av fritidsutstyr. Øvrige tiltak finansieres gjennom virksomhetenes ordinære budsjetter.

⁶ Vedtatt av Helse-, sosial- og omsorgsutvalget 21.10.15 (sak 2/2015)

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet forvalter Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom. Lier kommune vil søke om prosjektmidler til utvikling av tiltak som bidrar til deltakelse i kultur-, fritids- og ferieaktiviteter, i tillegg til alternative mestringsarenaer.

Evaluering av tiltakene og rullering av handlingsplanen

Folkehelsekoordinator er ansvarlig for en årlig evaluering av tiltakenes effekt; første gang høsten 2017. Evalueringen skal presenteres for Kommunestyret og relevante politiske utvalg, i forbindelse med en årlig rullering av handlingsplanen. Evaluering av tiltakenes effekt skal bl.a. inneholde:

- Antall deltakere i foreldrekurs, norskopplæring, fritidsaktiviteter og fritidsfadder-ordningen
- Antall og type utlån fra utstyrsbasen
- Antall hjemmebesøk til nyfødte og tilflyttere i alderen 0-1 år
- Antall elever som har fått hjelp av tverrfaglige helseteam
- Brukerundersøkelser
- Beskrivelse av gjennomførte kompetansehevende tiltak i barnehager, skoler, NAV mv.
- Beskrivelse av arbeidet som er utført i Nettverk for fritid, barn og unge, herunder samarbeid med frivillige organisasjoner og foreninger

Fremtidige evalueringer vil også omfatte sammenligning med foregående år, slik at man kan fange opp *endring* i antall deltakere i foreldrekurs mv., *endring* i antall utlån fra utstyrsbasen osv.

Dialog med frivillige organisasjoner og brukermedvirkning

Denne handlingsplanen vil bli presentert for diskusjon i barn og unges kommunestyre, elevrådene ved skolene i Lier, Lier idrettsråd og de frivillige organisasjonene i Lier. Innspill fra disse arenaene vil bli tatt med inn i den årlige rulleringen av handlingsplanen.